

**BÉKÉS MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
KÖZGYŰLÉSE ELNÖKÉTŐL**

5600 Békéscsaba, Árpád sor 18.
Tel.: 06 66/441-156

Előadó: Bornné dr. Stefkovics Valéria	NYILVÁNOS ülés
Véleményező bizottság: Pénzügyi, Területfejlesztési és Közbeszerzési Bizottság	A döntéshozatal egyszercű többséget igényel

ELŐTERJESZTÉS

Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
2012. április 20-án tartandó ülésére

Tárgy: Területfejlesztési Terv kidolgozása

Tisztelt Közgyűlés!

A Békés Megyei Önkormányzat 2012. január 1-jétől a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény értelmében kiemelt területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.

A Nemzetgazdasági Minisztérium Tervezéskoordinációért Felelős Államtitkársága háttéranyagot kér a megyei önkormányzatoktól a készülő Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz.

Összhangban a Kormány célkitűzéseivel a Békés Megyei Önkormányzat egy új Területfejlesztési Terv kidolgozását tűzte ki célul, melyben a megye társadalmi-gazdasági helyzetértékelésén túl, kitörési pontokat, megújulási lehetőségeket kíván megfogalmazni Békés megye fejlesztése, az életminőség javítása, a gazdaság növekedése érdekében. Célunk, hogy a terv összefogva Békés megye gazdasági szereplőit cselekvési irányokat jelöljön ki, konkrét tevékenységeket, projektek kidolgozását és megvalósítását tegye lehetővé.

A Terv kidolgozását Békés megyei szakembercsoport együttműködésével, a megye települési önkormányzataival partnerségben, velük összefogva kívánjuk véghezvinni. Ezen célunk hatékony és sikeres megvalósítása érdekében termelési ágakra specifikált egyeztető fórumokat szervezünk. A fórumokon elhangzottakra támaszkodva szükséges összeállítani azt a dokumentumot, amely megvalósításával előmozdítható a megye felzárkóztatása és a biztonság javítása.

Kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy a határozati javaslatot tárgyalja meg és fogadja el a jelen határozat mellékletében foglaltakat.

Határozati javaslat:

I. Békés Megye Közgyűlése tudomásul veszi a jelen határozat mellékletét képező területfejlesztési terv- javaslat tartalmát.

II. Békés Megye Közgyűlése felhatalmazást ad elnöke részére a megye Területfejlesztési Tervének kidolgozásához, és az ezzel összefüggésben felmerülő feladatok elvégzésére.

Felelős: Farkas Zoltán elnök

Határidő: 2012. szeptember 30.

Békéscsaba, 2012.április 10.

Farkas Zoltán
elnök

BÉKÉS MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVVÁZLAT-JAVASLATA

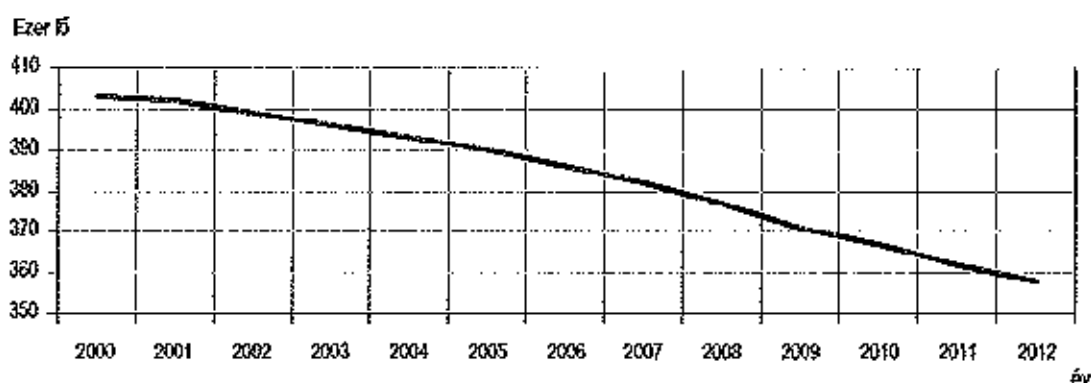
Békéscsaba
2012. április

I. Helyzetelemzés, trendek

Demográfiai helyzet, foglalkoztatás

Békés megye lakónépessége 1950-től folyamatosan (1950=100 %, 2010 = 77,7 %) csökken. A lakónépesség fogyását az elmúlt 60 évben a megye gazdasági teljesítménye generálta; 1949-1970 között a mezőgazdaság kollektivizálása-, 1990-től pedig az élelmiszer feldolgozó- és a mezőgazdasági gépgyártó ipar leépülése miatt a térség munkacső megtartó képessége romlott, munkahelyek hiányában a munkaképes korú lakosság jelentős számban hagyta el a megyét. (1. ábra)

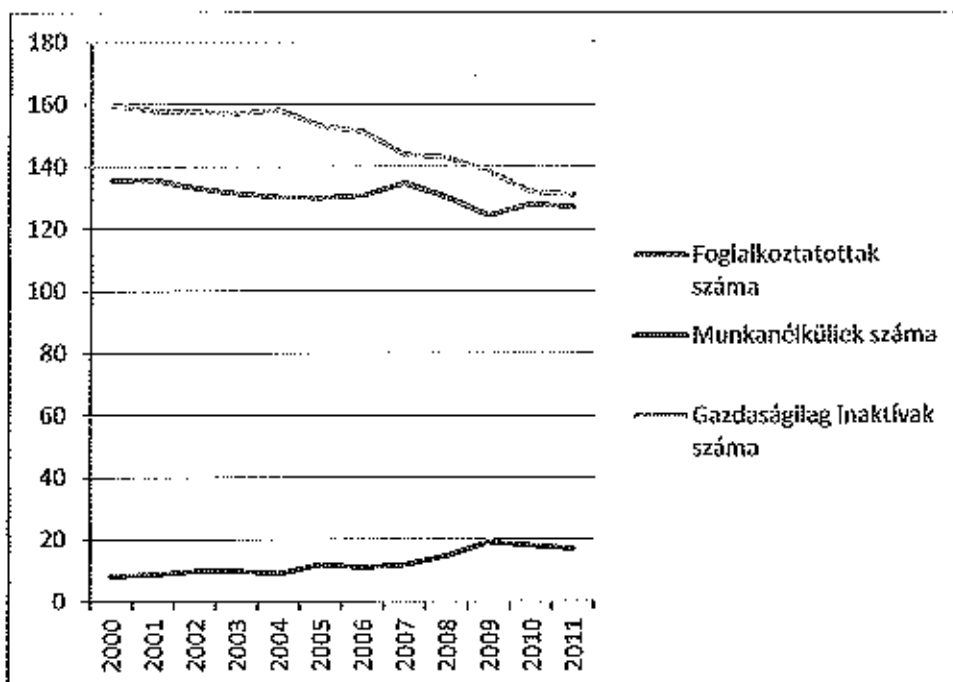
A népesség számának alakulása a megyében
(január 1.)

1. ábra Békés megye lakónépességének csökkenése 2000-2012. között
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A demográfiai viszonyokat kedvezőtlenül befolyásolja, hogy a születések és halálozások száma közötti különbség növekedése állandósult. A halálozások száma magas szinten stagnál, a születések száma pedig évről-évre csökken (a Békéscsabai kistérség értéke a megyén belül is alacsonynak számít). A természetes fogyás országos értéke 3,6 fő, amelyhez képest a kistérségi tendenciák lényegesen rosszabbak, a Békési és Békéscsabai kistérség kivételével az egész megyére markáns fogyás jellemző, 6 ezreléknél magasabb. Békés megyében tehát magas az elvándorlás. Ennek a tendenciának a megfékezése nehéz, a települések népességmegtartó képessége csak a munkahelyteremtő képesség, a telephelyi vonzerő növelésével érhető el.

A csökkenő népességszám és a kedvezőtlen korösszetétel eredményeként az utóbbi években változott a gazdaságilag aktívak és inaktívak aránya: az aktívak, ezen belül a foglalkoztatottak aránya jelentősen csökkent, amelyhez a növekvő munkanélküliségi mutatók is hozzájárultak. A megye foglalkoztatási rátája elmarad mind az országos átlagtól (51 százalékos), mind az európai átlagtól. (2. ábra)

2. ábra: Gazdasági aktivitás, foglalkoztatás Békés megyében 2000-2011 között, ezer fő/év
 Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A megyében nyilvántartott álláskeresők száma nőtt az elmúlt időszakban.

Békés megye munkanélküliségi rátája magasabb az országos átlagnál. A munkanélküliek számának növekedése, ill. a foglalkoztatottak számának csökkenése mellett az inaktív keresők számának és népességben belüli arányának növekedése figyelhető meg.

Megnevezés	2012. január	2011. december	2011. január	Változás az előző hónaphoz		Változás az előző évhez	
				fő	%	fő	%
Nyilvántartott álláskereső	32 223	25 783	34 258	6 440	25%	-2 035	-6%
Pályakezdő	3 147	2 710	2 950	437	16%	197	7%
Tartósan regisztrált *	6 317	5 733	8 078	584	10%	-1 761	-22%

1. táblázat: Főbb Békés megyei munkanélküliségi adatok

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Gazdasági potenciál

A gazdaság teljesítménye hagyományosan a kibocsátási ütemmel, a kibocsátási rés változásával jellemezhető.

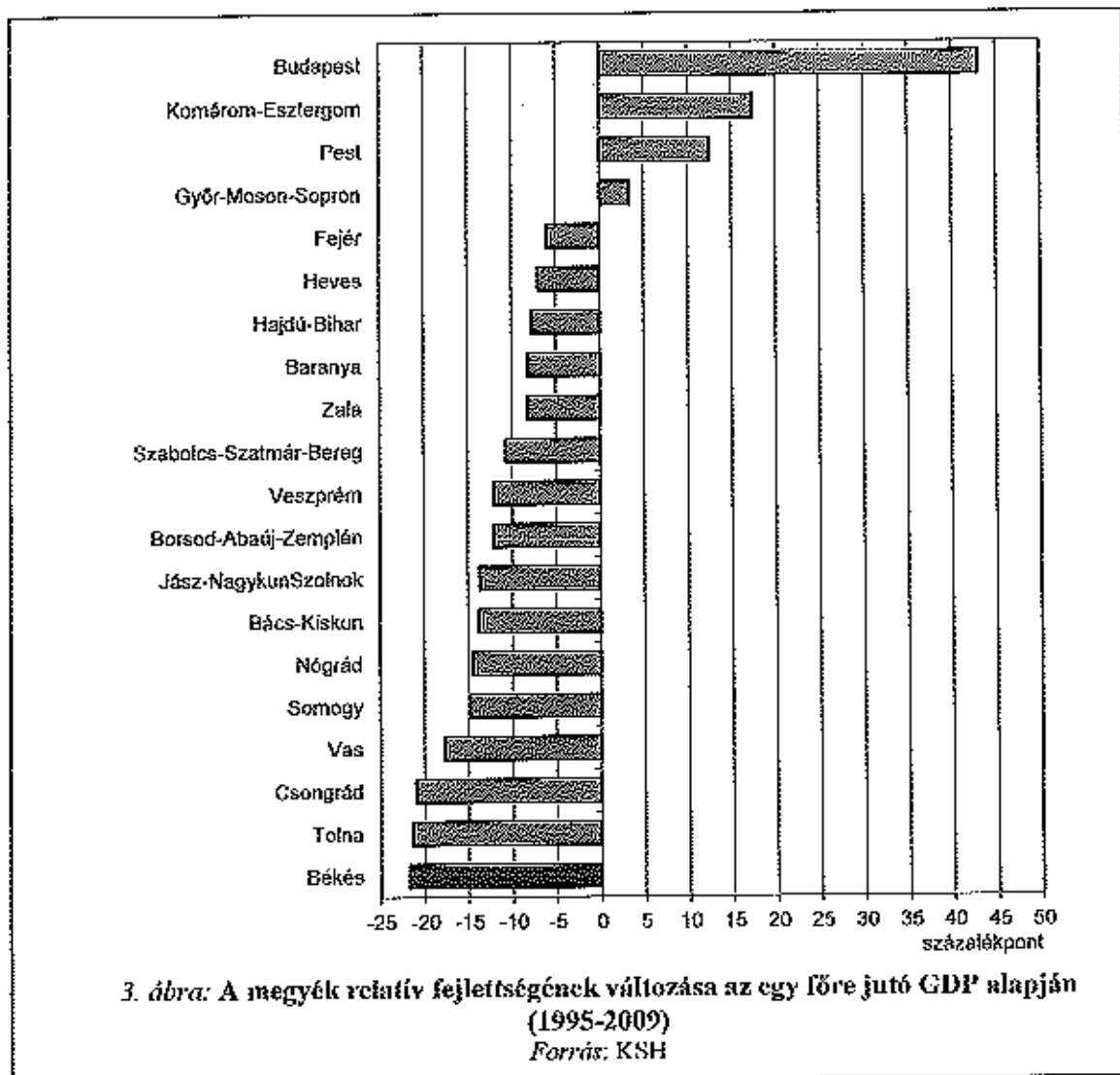
A bruttó hazai termék előállításában Békés megye a megyék sorában hátulról a 4. helyet foglalja el a megyében előállított mintegy 530.211 e Ft-os mértékkel, Nógrád, Tolna és Heves megyéket megelőzve, az országos GDP-nek alig több mint 2 %-át előállítva.

Az egy főre jutó bruttó hazai termék tekintetében megyénk hátulról a 3. helyen található, a Dél-alföldi régiónak a scrogajtója, az országos átlagnak, mintegy 59 %-át teljesítve, ezer forintban 1437 e Ft-ot teljesítve. Különösen szomorú, hogy Békés megye 1995 óta folyamatosan romló tendenciát mutat a GDP, és az egy főre jutó GDP vonatkozásában, és a GDP fogyás szintje is a legmagasabb, az országos átlag mintegy kétszerese (3. ábra).

Az országban működő vállalkozások mintegy 3 %-a működik Békés megyében, ami számszerűsítve 68.565 vállalkozást tesz ki, melyből 9565 társas vállalkozás, 54.405 pedig egyéni vállalkozás. A regisztrált gazdasági szervezetek száma folyamatosan emelkedik. 2008-ban tapasztalható egy nagymértékű növekedés, mellyel mintegy megduplázódott a megyében működő gazdasági szervezetek száma, amit jelentős részben, a megye adottságait is figyelembe véve valószínűleg az östermek adószám igénylése eredményezett. A külföldi érdekeltségű vállalkozások száma 2000 és 2010 között mindig 200 vállalkozás körül alakult. 2000-ben volt a legtöbb, mintegy 250 külföldi érdekeltségű vállalkozás a megyében, ami folyamatos csökkenés mellett 2005-re már csak 164 darabra esett vissza, majd lassú növekedés indult, és 2009-re 182 vállalkozásra emelkedett. A Dél-alföld vonatkozásában a legkevesebb külföldi érdekeltségű vállalkozás darabszámában, és arányaiban is Békés megyében található, mivel a Dél-alföld tekintetében az arány csupán 13 % körül alakul. Az országban lévő külföldi vállalkozások alig több mint 0,5 %-a található Békés megyében. A külföldi érdekeltségű vállalkozások által befektetett tőke is a vállalkozások számával szinte azonosan alakul, azzal az eltéréssel, hogy az arányok a befektetett tőkében még alacsonyabb szinten alakulnak, összevetve a Dél-alföldi régiós, és országos adatokkal, mint a darabszámok. A külföldi érdekeltségű vállalkozások által befektetett tőke 2002-ben összességében megegyezett a 2009-es összeggel, Békés megye esetében mintegy 65,2 milliárd forintnyi befektetést tett ki.

A beruházások teljesítményértéke - anyagi-műszaki összetétel alapján - 80 milliárd forint körül alakult 2008 és 2010 között. 2008-ban az országos trendnek megfelelően inkább a gép beruházás volt meghatározó, alkalmazkodva az akkori pályázati kiírásokhoz, majd ez az arány folyamatosan eltolódik az épület, építmények irányába, vélhetően az országos trendnek megfelelően. Békés megyében az országos beruházási teljesítményérték mintegy 2 %-a valósul meg, a dél-alföldi viszonylatban pedig 18 % körül alakul.

A megyének olyan infrastrukturális hiányossága van, amit a vállalkozások még mindig sokkal nagyobb problémának tartanak, mint az olcsóbb munkaerőből származó előnyöket.

1. Meghatározó gazdasági ágazatok helyzete

1.1. Mezőgazdaság

a) Békés megye gazdaságát az elmúlt 20 évben eltérő mértékű és irányú változások jellemzik, amely a megyében lejátszódott privatizációval, a megye nehézkes megközelíthetőségével, az itt élők alacsony iskolai végzettségével magyarázható.

b) A megye gazdaságában lényeges szerkezetváltozás következett be az elmúlt 20 évben, a mezőgazdaság fajlagos súlya csökkent, miközben nőtt a szolgáltató ágazat jelentősége. (2. táblázat)

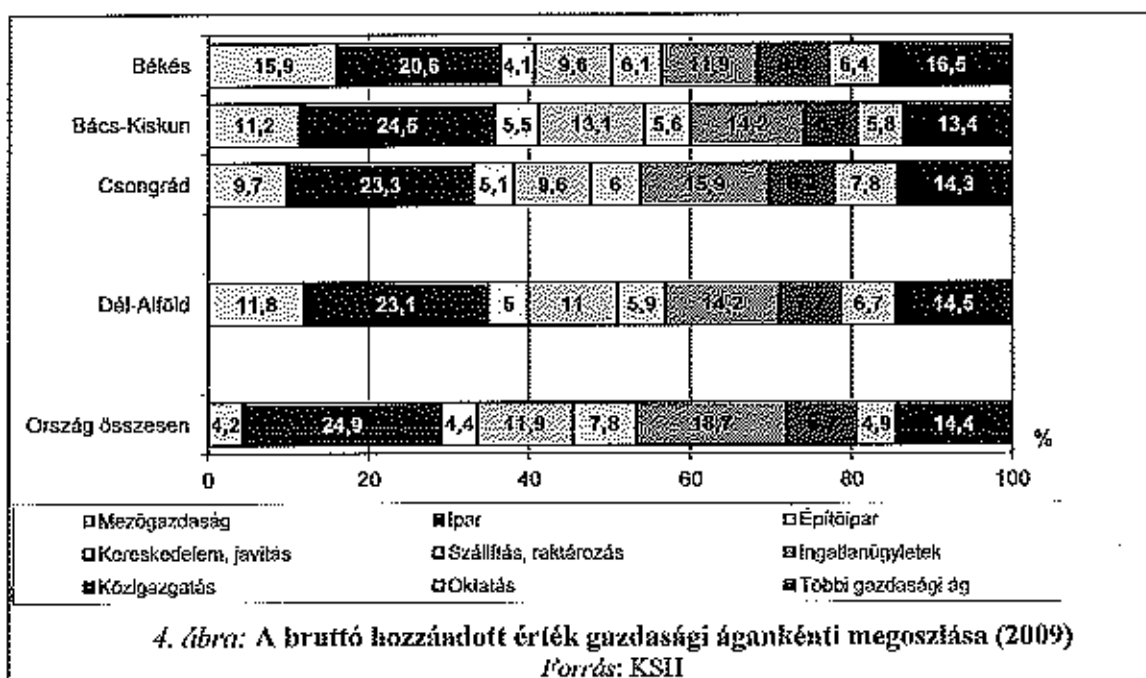
2. táblázat: A megyei GDP megoszlása a főbb gazdasági ágak szerint (1996-2009)

Megnevezés	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2005	2008	2009
Mezőgazdaság	17,4	14,9	14,4	13,3	11,2	12,1	9,6	8,7	15,9	16,1
Ipar	27,2	28,7	26,8	23,9	26,3	25,5	23,3	22,1	20,6	20,4
Építőipar	3,3	3,9	3,8	3,9	3,9	3,9	4,8	4,9	4,1	4,0
Szolgáltatások	52,1	52,5	55,1	58,9	58,1	58,5	62,2	64,3	59,4	59,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH

c) A szolgáltató ágazatok adják a megye teljesítményének közeli 60 %-a, ezen belül kiemelkedő az ingatlanügyletek, a gazdasági szolgáltatások és a kereskedelem, javítás súlya, amelyektől együttesen a megye produktumainak több mint egyötöde származott.

d) Békés megyében változatlanul jelentős a mezőgazdaság (15,9 %), valamint az ipar (20,6 %) bruttó hozzáadott értéke. (4. ábra)

e) Békés megyében a mezőgazdaság, az ipar, építőipar, a pénzügyi közvetítés és az egészségügy aránya határozta meg a gazdaság teljesítményét.

A megye változatlanul agrárjellegű. A mezőgazdaság bruttó termelésének volumene Magyarországon az ezredfordulót követő évek közül 2004-ben és 2008-ban volt kiugró (2008-ban a 2005–2007 közötti folyamatos csökkenést követően jelentősen, 27 %-kal növekedett a termelés).

Békés megye az elmúlt évszázadokban mindig vezető szerepet játszott a magyar gabonatermesztésben és -feldolgozásban. Magyarországon ezen a téren termelt a legjobb minőségű búza, itt működtek a jelentős eredményeket elért búzanevelők.

A többi megyéhez képest magas Békés megye állatállománya. A 2010. december 1-jei eszenci időponttal végrehajtott összeírás adatai szerint a megyében a kiemelt állatfajok közül a tyúkfelék állománya tovább csökkent az egy évvel korábbihoz képest. Az országos és a régiós tendenciákkal szemben, a megyei sertésállomány közel tizedével bővült. A sertésállomány jövőre nagyságát meghatározó koca-létszám viszont ezzel ellentétes irányban változott.

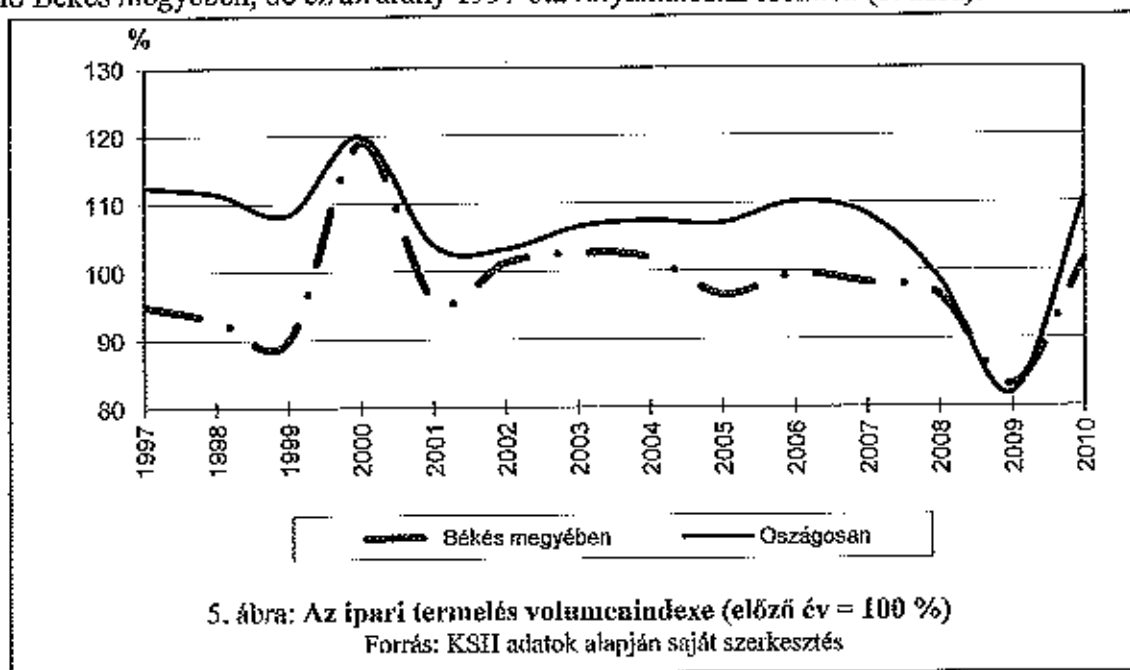
A megyében a birtokszerkezet erősen tagolt; a gazdálkodók közel háromtizede 10 hektárnál kisebb területen gazdálkodik.

1.2 Ipar

a) Békés megye iparának kibocsátó képessége 1989 után csökkent; a mezőgép ipar, a textilipar, az élelmiszeripar a privatizáció következtében leépült. Ennek hatására munkahelyek ezrei szűntek meg 1990-1994 között.

Az elmúlt 15 évben a leépülés következményeit csak részben sikerült kompenzálni (a hazai vállalkozások top 500 listáján 2010-ben csak 3 Békés megyei vállalkozás szerepelt: Linamar Hungary Nyrt. (275); Gallicoop Zrt. (277.); Guardian Orosháza Kft. (403.).

b) Az elmúlt években az összes bruttó hozzáadott érték mintegy egynegyedét az ipar állította elő Békés megyében, de ez az arány 1997 óta folyamatosan csökken (5. ábra).

c) A megyében az elmúlt években jelentősen nőtt az ipari parkok száma (önkormányzati és tőktársaságok tulajdonában), így PL.: Békéscsaba, Almáskerti Ipari Park; Gyomaendrődi Ipari Park; Gyulai Ipari Park; Mezőhegyesi Ipari Park; Orosházi Ipari Park; Sarkadi Ipari Park; Szeghalom, Sártéti Ipari Park; Szarvasi Ipari Park.

2.3. Turizmus, vendéglátás

- a) Békés megye országos viszonylatban is jelentős vonzerővel, természeti értékekkel, termásvíz készlettel rendelkezik.
- b) Békés megye idegenforgalmának teljesítménye – a kedvező adottságok és az elmúlt évek beruházásai ellenére – mindig elmarad a lehetőségektől.
- c) A szállodák férőhelyeinek száma alapján Békés megye hét megyét előz meg, a növekedés dinamikája a magasabbak közé tartozik, a 15 év alatt 2,32-szeresére nőtt, ami nagyobb az országos átlagnál.
- d) Az ország kereskedelmi szálláshelyeit igénybe vevő vendégek száma 2000 óta – változó intenzitással – évről évre nő; 2008-ban 1,3-szorosa volt az évtized elején mértnek. A regisztrált vendégkörön belül a külföldi országokból szintén növekvő számban, ugyanakkor tendenciájában csökkenő arányban érkeztek a vendégek.
- e) Békés megyében a turisztikai rendezvények száma, vonzerője nőtt. Ma már jelentős gasztronómiai események (Csabai Kolbászfesztivál, Gyulai Pálinkafesztivál, Nemzetközi Sajt- és Túrófesztivál, stb.), valamint kulturális és nemzetközi sportesemények vannak a megyében.
- f) A kereskedelmi szálláshelyek száma stagnál, a vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a Békéscsabai kistérségben az utóbbi években jelentősen visszaesett.

Jelenlegi helyzet összegzése

A Békés megyei társadalmi-gazdasági folyamatok SWOT analízise, problémafája

2011-ben – előzetes adatok szerint – a megye gazdaságában az egy évvel korábbihoz képest továbbra is ellentétes tendenciák érvényesültek. A mezőgazdaság termelési eredményei javultak. A beruházások teljesítményértéke az árváltozások hatását is figyelembe véve kismértékben elmaradt az egy évvel korábbitól. Az ipar termelése és értékesítése az export számottevő bővülésének köszönhetően növekedett, ezzel szemben az építőipar a

megrendelések visszafogottsága miatt 2011-ben is termeléseszköket könnyelhetett el. A népességre vetített gazdasági mutatók értéke az egy évvel előttihez képest növekedett, és ha kismértékben is, de az országoshoz viszonyított elmaradást sikerült mérsékelni. Az egy lakosra jutó ipari és az építőipari termelés továbbra is mintegy négytizede az országosnak, az arányok a 2010. évihez képest javultak. Mindezek ellenére a Békés megyében található ipar produktuma csak a Nógrád és a Baranya megyét tudta meghaladni, az építőipar pedig csupán az utolsó előtti helyre volt elegendő. A gazdasági szervezetek száma is növekedett, gazdálkodási forma szerinti összetétel azonban továbbra is kedvezőtlenebb az országosnál, mivel a társas vállalkozások aránya a megyék közül itt a legkisebb. A megye idegenforgalma az egy évvel korábbinál valamelyest kedvezőbben alakult; több vendég érkezett a megye kereskedelmi szálláshelyeire, a belöldi vendégkör átlagot meghaladó növekedése ellensúlyozni tudta a külföldiek elmaradását.

A megyében zajló kissé javuló demográfiai folyamatok lassították a népesség természetes fogyásának ütemét. Az egy évvel korábbinál több gyermek született, a halálozások száma mérséklődött, s ennek eredményeként a népesség természetes fogyása 5,2%-kal lett kisebb a 2010. évinél. Ennek ellenére a népességarányos demográfiai mutatók alapján Békés megye a megyék közötti rangsorban a legrosszabb eredményt produkálta, ami főként az átlagosnál jóval idősebb korösszetétel következménye. A megye foglalkoztatási helyzete az egy évvel korábbihoz viszonyítva nem lett kedvezőbb, a munkanélküliek száma ugyan csökkent, de emellett a foglalkoztatottaké is elmaradt az előző évitől. A megfigyelt gazdasági szervezeteknél alkalmazásban állók száma kisebb volt, mint 2010-ben, havi bruttó átlagkeresetük kismértékben növekedett. A lakásépítések száma ez évben is jelentősen csökkent. A megye kriminalitási helyzete javult, a regisztrált bűnesetek és elkövetők száma is kevesebb a megelőző évinél.

Demográfiai potenciál problémafája

Békés megye demográfiai helyzetét egyrészt az országos tendenciák, másrészt az adott települések népesség megtartó-, illetve eltartó képessége befolyásolja. Az itt levő települések lakosságára is jellemző – az országoshoz hasonlóan – az alacsony termékenység, a viszonylag magas halandóság miatti népességfogyás, amit még a települések jelentős részét érintő „vándormozgalom” is pozitív vagy negatív irányban befolyásol. A megye népességfogyása az 1990-es években kezdődött, s a következő évtizedben is tartósan bizonyult, üteme a népcsoportok kedvezőtlen alakulása folytán kissé felgyorsult.

3. táblázat: Békés megye humán erőforrásának SWOT analízise

<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szabad munkaerő kapacitás. • Speciális szaktudás és tapasztalat munkaigényes növényi kultúrák termesztésében. • Kulturális sokszínűség és hagyományőrzés. • Turisztikai vonzerőt növelő vendégszeretet. • Aktív civil szervezetek. 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Előregedő népesség. • Alacsony képzettségi szint. • Országos átlagot meghaladó, a diplomások száma különösen alacsony a két legelmaradottabb kistérségben. • Országos átlag alatti jövedelmi szint. • Az egy lakosra jutó SZJA alap az országos átlag 62 %-a, de a Mezőkovácsházai- és a Sarkadi kistérségben ennél is alacsonyabb (47 %). • Alacsony innovációs potenciál. • Rossz átlagos egészségi állapot.
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Foglalkoztatás-bővítő kormányzati programok. • Civil szervezetek szorosabb együttműködése, érdekképviseletük erősödése. • Közös, határon átnyúló képzési programok. • Elválasztó határ megszűnése, bezártság oldása. 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Csökkenő népességmegtartó erő, fiatalok migrációja. • Slum-mősődés, lumpen rétegek tömeges botcléptülése. • További munkahelyek megszűnése. • Egészségre ártalmas tevékenységek (pl.: földházass művelés) terjedése.

Gazdasági potenciál problémafája

Az 1990-es évek elején megindult gazdasági átalakulás Békés megyét kedvezőtlenül érintette. Miközben a gazdasági szereplők száma dinamikusán megnőtt, teljesítményük, termelékenységük és versenyképességük jelentősen csökkent.

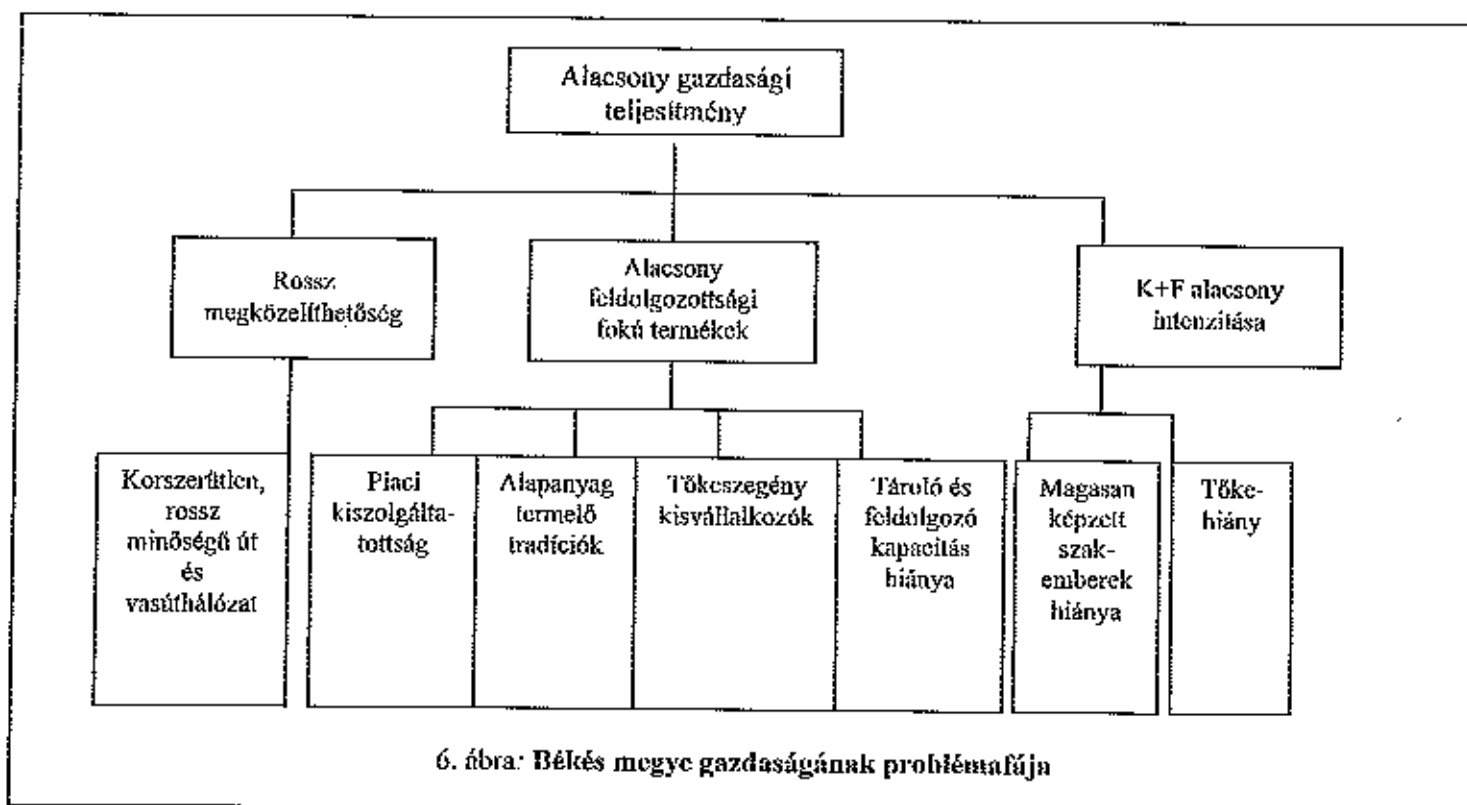
A megye az országos átlagnál kevesebb hazai és külföldi tőkét vonzott. Ebben szerepe van a felvevőpiacok szempontjából kevésbé kedvező földrajzi elhelyezkedésnek, a rossz infrastrukturális adottságoknak, valamint a helyi gazdasági szerkezetnek.

A megye iparában dolgozók több mint 20 %-át a gépipar, 18 %-át a textil- és ruházati és bőrtérmékek gyártása foglalkoztatta, a többi iparág foglalkoztatottainak részesedése 10 % alatti.

Békés megye (mint azt az adottságok elemzése is alátámasztja) az országos átlagnál kedvezőbb mezőgazdasági adottságokkal rendelkezik. Ennek ellenére az agrárium egyre kevésbé biztosítja a térségben élők megélhetőségét, ami negatív hatással van a demográfiai, társadalmi folyamatokra is. (4. táblázat)

4. táblázat: Békés megye agráriumának SWOT elemzése

<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Kitűnő talajadottságok. • Hagyományos, intenzív mezőgazdasági kultúrák. • Specializálódott agrár ágazatok. 	<ul style="list-style-type: none"> • A gazdasági növekedés üteme alig több mint fele az országos átlagnak. • A megye és kistérségeinek gazdasági helyzete az országos összehasonlításban romlott. • Az országos átlaghoz képest évről-évre romlik a munkatermelékenység. • Vállalkozások döntő többsége tőkehiányos. • Monokultúra dominanciája; az elmaradott kistérségekben ma is a mezőgazdaság dominál. • Szétaprózódott birtokszerkezet. • Kedvezőtlen logisztikai viszonyok. • Alacsony feldolgozottságú termékek. • Az országos átlag felét sem éri a K+F potenciál. • Gyenge működő tőkevonzó képesség.
<i>Lehetőségek</i>	<i>Veszélyek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Országhatár blokkoló hatásának megszűnése. • Falusi- és agroturizmus iránti igény növekedése. • Partnerségi elv erősödése. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gabona-túlermelés fokozódása az EU piacán. • Kínai áruk tömeges megjelenése. • Monokultúrális mezőgazdaság. • Tartósan tőkeszegény agrár vállalkozások. • Környezetszennyezés Románia felől.

Az infrastrukturális helyzet problémafája

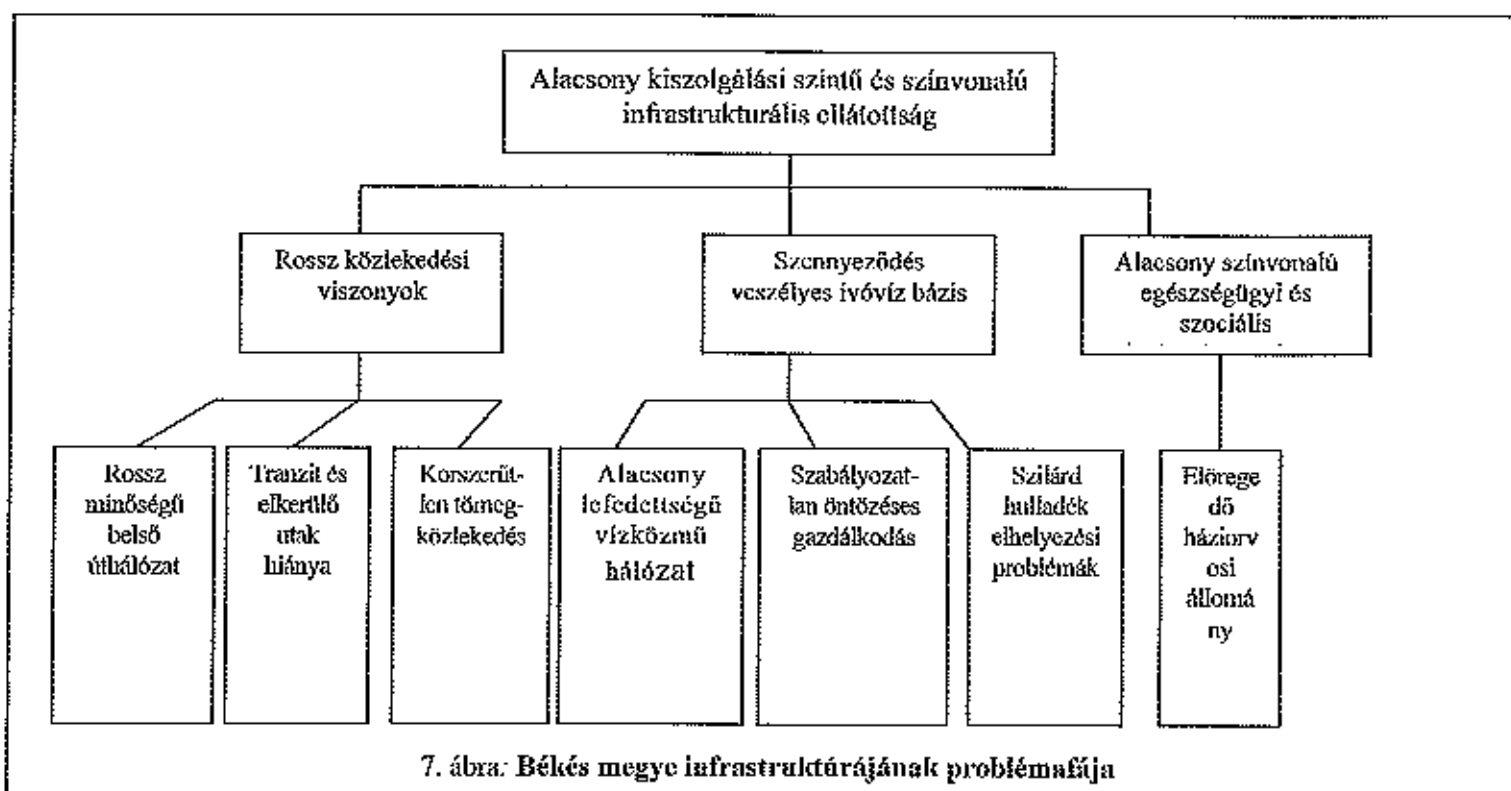
A vezetékes energiahordozók közül mind a villamosenergia-hálózat, mind a vezetékes gázellátás a megye minden településén kiépített. Békés megye kedvező természetföldrajzi adottsága révén földgáz lelőhelyekben gazdag, s ennek, illetve az állami és főként a lakossági erőforrások jelentős bevonásának köszönhetően 1997 szeptemberében – az ország megyéi közül másodikként – valamennyi település bekapcsolásra került a vezetékes gázellátásba.

A településeken belül a hálózatba történő utólagos lakossági bekötések száma folyamatosan emelkedett, gyakorlatilag a fejlett országok színvonalán van.

5. táblázat: Infrastrukturális helyzet SWOT elemzése

<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • A határon áthaladó főbb közlekedési útvonalak és határátkelőhelyek az elmúlt években jelentős fejlesztésen mentek keresztül. • A Békéscsabai repülőtér légi megközelíthetőséget biztosít a térségnek. 	<ul style="list-style-type: none"> • A kis települések közötti összeköttetés rossz. • Hiányos közúti kapcsolat a határ két oldalán lévő települések között. • Alacsony minőségű vasúti szolgáltatás. • Kiépítetlen szennyvíz-infrastruktúra. • A határtérség bizonyos részeiben nem

	<p>megfelelő a szennyezés kezelése.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korábbi beavatkozások ellenére a folyók szennyezése még mindig problémát jelent.
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Román-magyar határmenti térségben közös úthálózat fejlesztések EU forrásokból. • Az EU környezetvédelmi előírásai a természetvédelem területén közös cselekvéseket követelnek meg. 	<ul style="list-style-type: none"> • Az autópálya hiánya más irányban viszi el a gazdasági fejlesztéseket. • A vidéki területek nehézkes elérhetősége további leszakadáshoz vezet. • Magas a kockázata a nagy mennyiségű ipari szennyezésnek és árvíznek.

Környezeti helyzet problémafája

A települési környezet védelmét szolgáló közszolgáltatások közül a kommunális hulladékok gyűjtése és ártalmatlanítása terén érzékelhető Békés megyében a legnagyobb arányú fejlődés. A közelmúltban mintegy 50 %-kal emelkedett a rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma. Az elszállított hulladék mennyisége ennél szembetűnőbb növekedést mutatott.

A légszennyezési források között kiemelkedő szerepe van a tüzelőberendezéseknek is. Az emisszió mérések adatai alapján a légszennyezettség a lakott területeken a fűtési időben jelentős mértékben megnövekszik.

A megyében nőtt a környezetvédelemre fordított összeg nagysága.

A környezeti helyzet szegmensek szerinti problémái

A levegő állapotát befolyásoló tényezők:

- közlekedés okozta levegőszennyezés;
- szántóföldi kiporlásból eredő porszennyezés;
- terményszárító- és tisztító berendezések pormissziója;
- az allergén gyomfélék elterjedése;
- ipari légszennyezés;
- fosszilis energiahordozók égéstermékai;
- rossz minőségű tüzelőanyag és háztartási szemét égetése, illegális hulladékégetések.

Vízgazdálkodás:

- a felszínalatti vizek igen sokrétű minőségi problémája;
- koncentrált vízkivétel a Maros hordalékkúpon, a rendelkezésre álló vízkészletek újraértékelése (ennek határon túli kapcsolatai), regionális vízszolgáltatás;
- árvízveszély;
- belvízi elöntések;
- felszíni vízhiány, a felszíni vízkészletek területi egyenlőtlensége;
- a felszíni vizek minősége;
- felszín alatti vizek természetes okokra visszavezethető minőségi gondjai (magas arzén-, metán- és vastartalom);
- települések talajvízbázisának elszennyeződése;
- holtágak leromlott állapota, rehabilitációjuk szükségessége;
- hévizek magas sótartalma.

Területhasználat, talajvédelem:

- torz területhasználati szerkezet;
- földhasználati strukturális problémái (tulajdonviszonyok, hasznosíthatósági kérdések);
- defláció fokozódása (terméscsökkenés, porszennyezés);
- talajok tápanyag-csökkentési anomáliái;
- helytelen művelésből adódó vízgazdálkodási gondok;
- ismert és felderítetlen felszínkárosítások.

A természeti értékek védelme:

- biodiverzitás csökkenése;

- folyók természetes ökoszisztémájának megbomlása;
- természetközeli erdő- és gyepterületek visszaszorulása, kedvezőtlen állapota.
- természeti értékek védelmének állandó konfliktushelyzetei;
- vadgazdálkodási nehézségek;
- táji diverzitás csökkenése;
- zöldfolyosó-hálózat integrációjának hiánya.

Hulladék, szennyvíz:

- regionális, stratégiai hulladékgazdálkodási programok hiányosságai;
- működő hulladéklerakók telítettsége, környezeti kockázatai, illegális lerakók;
- szennyvizek elhelyezésének környezetterhelése;
- nagyüzemi és a lakossági állattartás szennyvízelhelyezésének hiányosságai,
- lakossági szennyvizek helytelen elhelyezésének káros következményei;
- alternatív hulladék- és szennyvízkezelési technológiák elterjedésének hiánya;
- lehetőségkhez képest túl nagy és egyenlőtlen az ipari szennyvízkibocsátás;
- nem terjedtek el a környezetkímélő ipari technológiák;
- a szénhidrogén kutatásának, kitermelésének környezeti kockázatai;
- a határmenti fekvés környezeti problémái;
- korábbi gazdasági tevékenységek eltitkolt vagy nem ismert káros környezeti hatásai.
- környezeti tudat formálásának megkésettisége az oktatásban;
- környezettudatosság hiányosságai;
- környezeti párbeszéd, tájékozottság alacsony színvonala;
- környezetmarketing hiánya;
- környezeti problémákhoz értő szakemberek hiánya a döntés-előkészítésben;
- területi környezeti információs rendszer hiánya;
- területi környezeti értékelés hiányosságai.

II. Területfejlesztési Tervvázlat-javaslat

Önkormányzatunk tevékenysége során elsősorban a jogszabályokban rögzített feladatainak egyre magasabb szakmai színvonalú és egyben költséghatékony ellátásával járul hozzá a megye egésze társadalmi-gazdasági fejlődésének előmozdításához. A Békés Megyei Önkormányzat a területfejlesztésről szóló törvénytervezetben a számára kijelölt feladatok ellátására felkészült. A területfejlesztés új feladataihoz, és az ahhoz kapcsolódó pályázatok kiírásához, elbírálásához, nyomon követéséhez, ellenőrzéséhez, a szükséges döntéshozatalhoz adottak a személyi és tárgyi feltételek.

A Békés Megyei Önkormányzat felelősséggel vállal kezdeményező, koordináló szerepet a megye megújuló képességének kibontakoztatásában, ezekhez - lehetőségihöz mérten - eszközöket teremt, előremutató, új módszereket vezet be. A tudatos koordináló szerep lehetőséget teremt az együttműködésre kész partnerek aktív bekapcsolódására, az összefogásban rejlő erő mozgósítására, a megye egészének jobb pozicionálására.

Továbbra is mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a megyei területfejlesztés jogszabályi megerősítése, hatáskörökkel, feladatokkal való feltöltése és ehhez megfelelő eszközökkel történő ellátása mielőbb megtörténjen. Az Európai Unió alapelvei között is megfogalmazott szubszidiaritás elvének megvalósulása segítheti a támogatások hatékony felhasználását. Az önkormányzatokat, gazdasági szereplőket érintő, megyei, kistérségi és települési léptékű fejlesztések megvalósítását szolgáló támogatási források a valódi decentralizáció jegyében kerüljenek ismét a pályázókhoz legközelebbi döntési szintre, a megyei önkormányzatokhoz, ezzel együtt valamennyi fejlesztési, finanszírozási, támogatási és ellenőrzési feladatkör is kerüljön vissza.

A fenti célok eléréséhez a terv hat területre (prioritás) összpontosítja a fejlesztési erőfeszítéseket.

Prioritások

I. Infrastruktúra fejlesztése

Békés megye közlekedés-földrajzi helyzete viszonylag kedvezőtlen, a hazai viszonyok között - különösen a közúthálózati fejlesztések vonatkozásában - a térség erősen elmaradott helyzetben van.

Rendkívül kedvezőtlen hatással bír a megye gazdasági életére, hogy nem kapcsolódik autópályához és autópályához, valamint főútjainak aránya is alacsonyabb az országos átlagnál, továbbá Békés megye területét ez idáig nem érintették kiemelt országos útbetűhözások sem. Mind ezek ismeretében nagy fontossággal bír a térség regionális közlekedésfejlesztési

feltételeinek és logisztikai szerepkörének erősítése. Cél a valós igényekhez illeszkedő, illetve a további prioritások megvalósításához elengedhetetlen közlekedési, logisztikai fejlesztések megvalósítása a fenntarthatóság és az egyedi településszerkezeti adottságok kiemelt figyelembevételével.

A területrendezéshez köthető feladatok ellátásával kapcsolatban az elkövetkezendő időben fontos feladat az Országos területrendezési tervről szóló törvény 2008. évi felülvizsgálata, módosítása következtében a 2008. évi L. törvényben előírtaknak megfelelően, a Békés Megye Területrendezési Tervének a módosított Országos területrendezési tervhez igazodó módosítása.

A korábban készült megyei fejlesztési koncepciók, programok mindegyike első helyre sorolta az elérhetőséget, a közlekedési elérhetőségen belül is kiemelt szerepet szán a gyorsforgalmi utakon történő megközelíthetőség. A gyorsforgalmi úthálózat kiépítése jelenthet kedvező előmozdulást a gazdaság élénkítésében, a tőke beáramlásában és a megyében maradásában, a vendégfogadás fejlesztésében, valamint a határmenti együttműködések tekintetében. Az autópálya és gyorsforgalmi utak hiánya más irányba viszi el a gazdasági fejlesztéseket.

A gyorsforgalmi úthálózat kiépítésével egyidejűleg a települési utak fejlesztésével válik teljessé az úthálózat, így nagy fontosságú a meglévő úthálózat fenntartása és fejlesztése is. A kis települések közötti összeköttetés rossz, a határmenti együttműködést is gyengíti a hiányos közúti kapcsolat a határ két oldalán lévő települések között.

Nem csupán a Kecskemét-Szarvas-Békéscsaba gyorsforgalmi út hiánya okoz gondot a közúti közlekedésben, ugyanis az úthálózat minősége sem megfelelő, az országosnál minden kategóriában rosszabb. A pályaszerkezet felhasználódása olyan mértékűvé vált az úthálózat közel 25 %-án, amely teljes rekonstrukcióval orvosolható csupán. A 2 és 3 számjegyű utak fenntartására, fejlesztésére központi, míg 4 és 5 számjegyű utak esetén megyei források biztosítása szükséges.

A közutak fejlesztése mellett a vasútfejlesztés is ugyanolyan fontossággal bír a megye jövője szempontjából.

A Budapest-Szolnok-Békéscsaba-Lökösháza vasúti fővonal mellett kiemelt fontosságot kell kapnia a mellékvonalak fenntartásának és fejlesztésének is, hiszen a vasúti szolgáltatás nem megfelelő.

2. Gazdaság- és vidékfejlesztés

A prioritás célja nyitott, egészséges, fejlődésre képes gazdasági struktúra megteremtése, húzóágazatok kialakítása és a logisztikai potenciál fejlesztése. Az egyensúly megteremtése a térség adottságain alapuló tradicionális feldolgozóiparban, a gazdasági társaságok növekedése, azok egyenletes, kiegyensúlyozott fejlődése, valamint a mikro- és kisvállalkozások meg erősödése. A vidéki területek nehézkes elérhetősége további leszakadáshoz vezet.

Agrár- és vidékfejlesztés terén meg kell teremteni a megye belső erőforrásainak – különösen a megye agrárpotenciáljának – hatékonyabb felhasználását, ezáltal a foglalkoztatási helyzet javítását. Kiemelt cél marad a munkahelyteremtés és a foglalkoztatás-bővítés, amely akkor valósítható meg a leghatékonyabban, ha az alapanyag előállítás és feldolgozása a térségben történik, a magyar, a megyei borszállítói kapacitás növekszik, és itt valósul meg a feldolgozóipar fejlesztése, valamint a továbbfeldolgozás lehetőségének biztosítása.

Békés megye agráriumának főbb problémáját jelenti az, hogy a szétaprózódott birtokszervezetnél, a döntő többségben tőkchiányos vállalkozásoknál az országos átlaghoz képest évről évre romlik a munkatermelékenység.

A Békés megyei vállalkozások élénkítésére, fejlesztésére megoldási alternatívaként javasolt a vállalkozókkal való együttműködés új formáinak elterjesztése a szakképzés területén. Példa lehet erre inkubátorházak kialakítása az oktatási centrumok területén, ezáltal is összekapcsolva az oktatást a gazdaság szereplőivel.

Itt kell szólni a turizmus fejlesztésének szükségességéről. Békés megye turisztikai fejlesztése kapcsán felmerülő feladatok két részre oszthatóak, ám ezek szervesen összekapcsolódnak:

- Az egyik rész a gyógyturizmus, ahol az integrált fejlesztések révén a meglévő kapacitásokat lehet összehangolni, valamint minden betegség típusra megtalálható komplex lehetőséget kidolgozni. Ami fontos és a megyének egyedülálló lehetősége, hogy minden jelentősebb gyógyászati fürdő mellett található kórház és így a folyamatos és teljes körű orvosi ellátás is megoldható.
- A másik rész az aktív turizmus, ahol a vizek, a természet adta lehetőségek a családok, az ifjúság, a természet kedvelőknek nyújtanak lehetőséget a hosszabb itt tartózkodásra. Azonban elsőként szükséges a vízi-, lovas-, kerékpáros-, és ökoturisztikai útvonalakat összekötni, a pihenési, kikötési, megállási lehetőségeket, valamint a tájékozódást biztosítani.

3. A társadalom megújulása

A teljes szakképzési rendszer korszerűsítése, különös tekintettel a munkaerő-piaci igényekre. A fejlesztés célja a munkaerő piaci igényekhez alkalmazkodása, a képzési erőforrások koncentrációja, oktatási csúcstechnológia és technika bevonása. A szakképzés területén a gyakorlatközpontú, kompetenciaalapú oktatásmódszerek alkalmazásával, a gyakorlati tevékenységet és a tanulást kombináló megoldásokkal közvetlenül támogatható a munkaerő-piaci beilleszkedés (az iskolarendszerű szakképzés befejeztével nem szorulnak azonnal átképzésre a fiatal szakemberek). A szakmai képzettséghez szorosan kapcsolódó kulskompetenciák (vállalkozási és gazdasági ismeretek, álláskeresési technikák, munkakultúra, kommunikációs készségek, stb.) tekintetében többletet kapjanak a térség fiataljai. Ezen kívül erősíteni szükséges azokat a képzési irányokat, amelyeknek hagyományai vannak, a helyi gazdaság tradícióira építenek és egyben innovációk, új eljárások alkalmazására is felkészítenek (pl. gépipar, élelmiszeripar, nyomdaipar, stb.).

Elvárásként fogalmazódott meg, hogy nagy hangsúlyt kell fektetni a felnőttképzésre, a piac számára szükséges, és általa elfogadott átképzések, továbbképzések biztosítására. A felnőttképzésre is konvertálni kell azt a tudást, szellemi tőkét, ami az oktatási intézményben rendelkezésre áll. Minőségi szintnek tekintjük, ha nappali képzést folytató intézmény képzési kínálatát teljes terjedelemben megjeleníti a felnőttképzésben is.

Az elmúlt években a szakképzéssel szemben újszerű elvárások fogalmazódtak meg:

- vállalkozóvá válást kell segíteni,
- vállalkozások erősítése korszerű szakképzéssel,
- alacsony kihasználtságú tanműhelyek újfajta funkcióba helyezése (pl.: a gazdaság szereplőinek bevonásával),
- hosszú távú partnerség kialakítása a sikeres helyi gazdasági szereplőkkel,
- életszerű gyakorlat biztosítása az alapozó szakaszban is,
- a szakképzésben résztvevő tanulók motiváltságának fokozása (a kialakított rendszer már a munkatapasztalat szerzés alapjait biztosítja),
- új technológiák folyamatos átvétele,
- vállalkozókkal közös pályázati lehetőségek kihasználása.

Békés Megye Képviselő-testülete elfogadta 363/2009.(XII.18.) KT. sz. határozatával Békés Megyei Önkormányzat 2009-2014 évre vonatkozó Ifjúsági Konceptióját, amely tartalmában teljesen megújult, igazodik az Európai Unió elvárásaihoz, a hazai törvényeket alapul véve. Az Európai Bizottság Fehér Könyve Európa ifjúságáról (2001. Brüsszel) a megyei ifjúsági stratégia kidolgozásához meghatározó útmutatást ad a fiatalok európai állampolgárságával kapcsolatban.

Békés megyében 2006. évben 2154 nonprofit civil szervezet működött, 88 százalékuk a klasszikus szervezeti formákhoz köthető. Az 1000 lakosra jutó szervezetek száma 5,6, amely közelít az országos átlaghoz.

A megye földrajzi helyzetéből adódóan, ösztönzi és támogatja a civil szervezetek határmenti és határon átnyúló kapcsolatainak létrejöttét, az együttműködések különböző formáinak kialakítását.

Az információs társadalom kialakításában a megyei önkormányzat partnerek tekinti a civil szervezeteket. Az Integrált Közösségi Színterek, Teleházak a Civil Szolgáltató Központ, a civil informatikai kezdeményezések a helyi civil közösségek legfontosabb információs bázisai. Az önkormányzat stratégiai célja ezen szervezetek helyzetbe hozása, az objektív feltételek kialakításában való közreműködés.

A megyei önkormányzat kiemelten fontosnak tartja - a megye fejlődése érdekében - a település szintű önkormányzatok és a civil szervezetek együttműködését, közös projekteken való részvételét. A települési önkormányzatoknál civil ügyekkel foglalkozó munkatársak, megbízottak részére tájékoztató, információt közvetítő kurzust szervez a civil szektort érintő legfontosabb tudnivalókról.

A megyei önkormányzatnak szüksége van közfeladatai magas szintű ellátásához a civil szektor erőforrásaira (humán, szellemi, anyagi, technikai, eljárási és információs értelemben egyaránt). Fontosnak tartja a szektorális szintű érdekek megjelenítését, az ágazati, civil kapcsolatok kiszélesítését, az ágazati, civil együttműködési megállapodások létrejöttét, valamint a társadalmi párbeszédet a testületekben, a különböző érdekérvényesítési eljárásokban és folyamatokban.

Szakmai műhelyek, információs napok, képzések keretében kiemelt figyelmet fordít Békés megyében az informális közösségek, civil szervezetek vezetőinek, tagjainak továbbképzésére.

4. Környezeti fenntarthatóság

Ünnek egyik fő iránya lehet: a megújuló energiaforrásokra épülő fejlesztés. A klímaváltozás és energiahatékonyság területén elfogadott uniós szintű kiemelt célkitűzés három számszerű célt fogalmaz meg 2020-ra: a megújuló energiaforrások részarányának 20 %-ra növelését (az EU végső energiafelhasználásán belül), a teljes energiafelhasználás 20 %-os mérséklését, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátásának 20 %-os csökkentését (az 1990-es báziséhoz képest).

Az energetikai fejlesztések megvalósítása hozzájárulhat a foglalkoztatottság növeléséhez, illetve az innováció alapú beruházások, így hazai tudásbázis előnybe kerüléséhez. Energetikai célú növénytermesztés a legelmaradottabb régiókban hozhat új munkahelyeket és helyi energiaforrást, ezzel csökkentve a szegénységben élők számát.

5. Határon átnyúló és határmenti együttműködés

A határon átnyúló együttműködés egy olyan terület Békés megye számára, aminek a lehetőségeit még nem sikerült olyan mértékben kiaknázni, mint amennyi potenciál rejlik benne. Az együttműködés az Arad-Békés, Békés-Bihar Vegyes Bizottságok felállításával már megkezdődött, a partnerek is folyamatos egyeztetéseket folytatnak, de a gazdasági aktivitás messze alulmarad a lehetőségekhez képest. Ezt olyan programokkal lehetne fejleszteni, mint például vásárok szervezése, helyi termékek megismerését szolgáló piacok létrehozása.

A határmenti együttműködés erősítését szolgálja az EGTC létrehozása, működtetése is.

Továbbra is cél az EU-bővítés során létrejött új gazdasági tér és a határmentiség adta előnyökre épülő fejlesztési programok előtérbe helyezése, a szerkezetváltás elősegítése, a szakképzésnek a fejlesztésekhez, illetve a gazdasági kereslethez igazodó orientációja és fejlesztése.

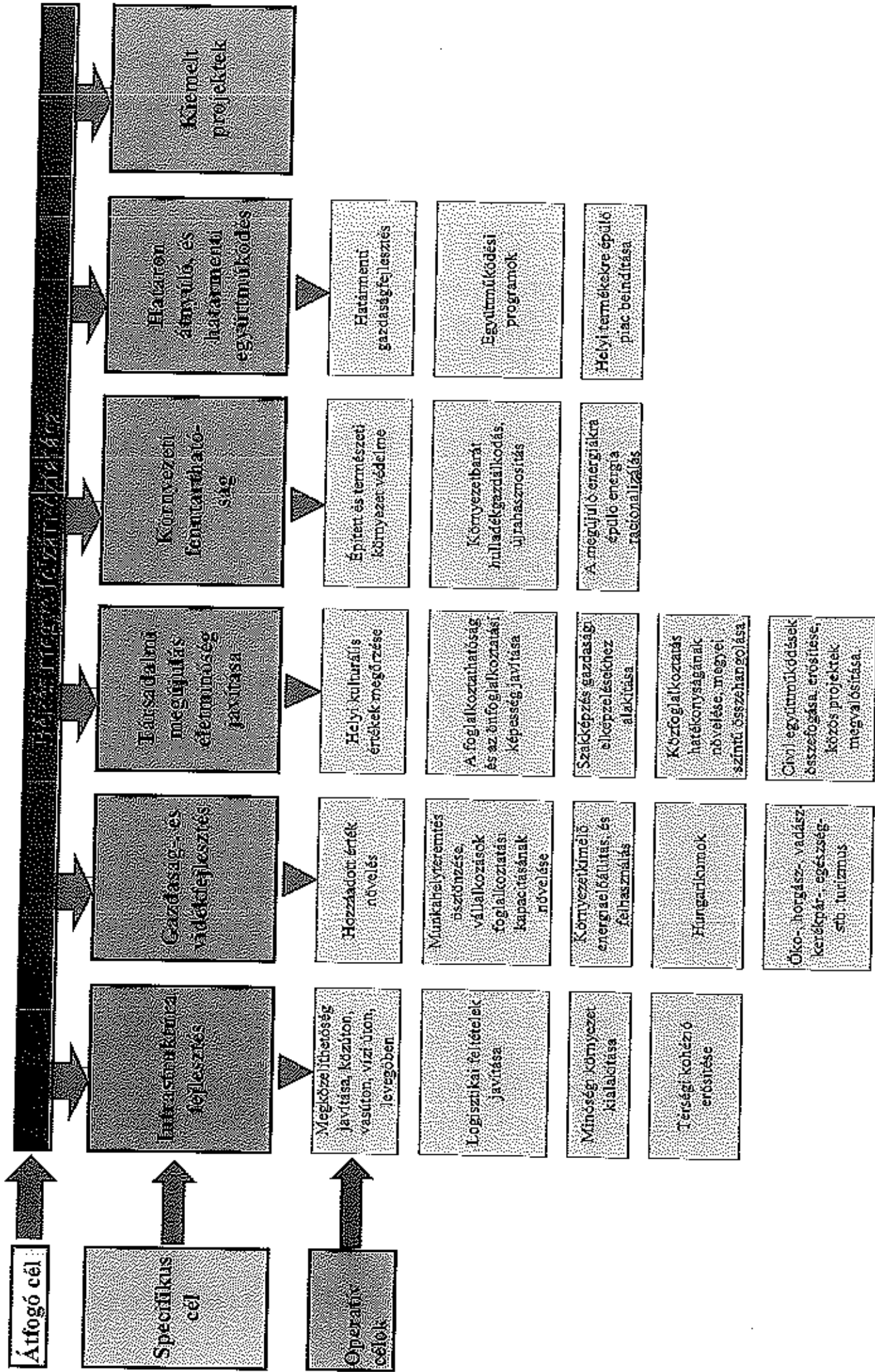
6. Kiemelt fejlesztések

Meg kell teremteni a gazdasági, politikai, az épített és természeti környezetet azon kiemelt projektek megvalósításához, amelyek költségei meghaladják a megyei pályázati szintet. A megyei önkormányzat koordinatív szerepköre ezeknél a fejlesztéseknél teljesedhet ki igazán. A 2. Nemzeti Fejlesztési Terv jelenleg érvényes struktúrája, eljárási szabályai és pályázati rendje miatt a kiemelt programok csak egyedi projektek révén, a pályázati rendszereken keresztül valósulhatnak meg.

Az új típusú megyei feladatellátás erőteljesebben igényli a reagáló képességet, a kreativitást, a rugalmasságot, a minőséget, a proaktivitás fejlesztését mind a programozás, tervezés, mind a programok végrehajtása, a projektgenerálás és megvalósítás területén.

A Békés Megyei Önkormányzatnak a továbbiakban is tudatosan törekednie kell a megye pozicionálására, megjelenése egységesítésére.

Meg kell őrizni, erősíteni és fejleszteni Békés megye társadalmi-gazdasági paramétereit, az itt élő lakosság életminőségét. Mindezek eléréséhez elengedhetetlen az együttműködés, a közös fellépés, a megyéhez tartozó települések szolgálata.

A megyei önkormányzatok szerepe sokszínű, és több irányba mutató kell, hogy legyen. Egyrészt terveznie kell a megyei gazdaságfejlesztési programot, figyelembe véve a helyi sajátosságokat, adottságokat. Az alapok megyén belüli elosztását is célszerű lenne ezen a szinten kezelni, mivel helyben sokkal inkább látszanak azok a hiányosságok, amelyeknek megoldása szükséges. A pályázatok megvalósításánál - közreműködő szervezetként - biztosítani kell a törvényességet, a rugalmasságot, a gördülékenységet, a helyi ügyintézés lehetőségét. A megvalósítás után el kell látni a monitoring feladatokat, és a tapasztalatok összegyűjtését követően ki kell alakítani az új tervezési módszert a helyi sajátosságok és felmerülő igények kielégítésére. A megyei önkormányzat másrészt koordinálhat, leter együttműködő partner, de akár kezdeményezhet saját projekt megvalósítást is.